

En „avocat de la cour du Roy de Dannemarck“ i Dantonprocessen.

Af **Henrik Koppel.**

Hvem er den »avocat de la cour du Roy de Dannemarck«, som dukker op i Dantonprocessen, denne »danske Overretsprokurator«, der sad paa Anklagebænk sammen med Camille Desmoulins og Danton og blev dømt, halshugget og begravet sammen med dem?

I Sagens Akter skrives hans Navn mer eller mindre forvrænget, snart *Deiderischen*, snart *Diestrich ten*, snart *Dietrischen*. De udførligste Oplysninger om ham i Litteraturen finder man i Albert Mathiez' »L'affaire de la Compagnie des Indes«, der gengiver det væsentlige af Forhørene i den »Chabot-Affære«, der førte til Danton-Processen, hvoraf fremgaar, at *Jean Frédéric Deiderichsen* eller *Diederichsen* i 1794 var 51 Aar gammel og Sekretær hos en af de andre anklagede, *Junius Frey*¹⁾, at han først var holstensk Advokat og i Wien havde været ansat i Bankhuset *Barkum*, men efter dette Firmas Bankerot i 1790 var traadt i Forbindelse med de to Brødre *von Schönfeld* og havde ledsaget den ene af dem (den senere *Junius Frey*) paa en længere Rejse over Prag, Dresden og Berlin til Hamborg, hvor deres Veje foreløbig skiltes — idet *von Schönfeld* drog til *Strasbourg* og *Diederichsen* til *England* — for saa atter i Maj 1792 at mødes i *Paris*. Da *Diederichsen* i *November 1793* blev arresteret, stod han netop i Begreb med at forlade *Paris* for, efter eget Sigende, over *Basel* at rejse hjem til *Kone og Børn* i *Hamborg*.

Dette var egentlig alt, hvad man vidste. Men det var en Gaade, hvem denne danske eller holstenske Advokat i *Grunden* var, og hvorledes han havde forvildet sig til *Wien* og *Paris* for at ende sine Dage paa *Skafottet*.

Efter forgæves at have søgt Oplysning om ham i *Rigsarkivet* i den danske *Ministers Indberetninger* til *Kancelliet 1794*, benyttede jeg et Ophold i *Juni* i *Aar* i *Paris* til at undersøge, om der ikke i *Archives Nationales* fandtes *Papirer*, der kunde give *Besked*.

Det viste sig da, at der, foruden selve *Danton-Processens Akter* (*W. 342*) fandtes en hel *Pakke Breve og Dokumenter*, der bar *Paaskriften*: »Une liasse de papiers allemands composée de lettres et pièces qui ne traitent que d'affaire particulière et rien qui peut intéresser la République. — Papiers du Citoyen *Diedrichsen* avocat Danois remis au Bureau des interprètes par le Citoyen *Dubarran* membre du Comité de *Suret é générale*.«

Denne Pakke («A. N. W. 526: Police générale F. 7 4677») indeholdt alt, eller næsten alt, hvad jeg søgte, og, efter nogle supplerende Undersøgelser i Kiel, kan jeg give følgende Omrids af **Johann Friederich Diederichsens Liv**.

* * *

Johann Friederich Diederichsen var født 18. Februar 1743 i Lütjenburg i Holsten. Faderen var Diaconus (Pastor) **August Diederichsen** (f. 1711, d. 1754), Moderen **Sophie Marie Löwe** (f. 1707, d. 1770).²⁾ 19. September 1760 blev **Johannis Fridericus Diederichsen Lutgenburgo-Holsatus** indskrevet ved Universitetet i Kiel, og allerede som 22-aarig fik han 16. August 1765 Bestalling som Hof-Gerichts-Advokat »in Unseren Teutschen angeerbten Herzog- und Fürstenthümern«, udstedt paa Kiels Slot af **Friedrich August** i Kejserinde **Katharinas** og **Kronprins Pauls** Navn.

Samme Aar, 22. November, blev han viet til **Christina Margaretha Nissen** fra Kiel; men Brylluppet stod i Giekau, en lille Landsby i Nærheden af Lütjenburg, og allerede 21. April 1766 nedkom Bruden med en Søn. Faddere var **Diederichsens** Onkel, »der deputierte Bürger« **Johan Jacob Diederichsen**, en Ritmester **Nicolaus Nissen** og Fru D's ugifte Søster. Navnene paa Fadderne baade ved denne Lejlighed og ved de mange senere Barnedaabs-Højtideligheder viser, at det unge Ægtepar tilhørte Kiels allerbedste borgerlige Kredse.

Der gik næsten ikke et Aar, uden at Ægteskabet blev velsignet med et Barn. Og dette, i Forbindelse med **Diederichsens** medfødte Letsindighed, har sikkert bidraget til at undergrave hans økonomiske Eksistens. Tilsidst maa Stillingen i Kiel være blevet uholdbar for ham, thi ellers kan det ikke forklares, at han 14. Oktober 1774 bryder op fra Kiel med Hustru og 6 Børn og slaar sig ned i **Hamborg**, og det skønt han i Begyndelsen af Aaret efter Ansøgning havde faaet **Chr. VII's** Stadfæstelse paa sin Bestalling.

I **Hamborg** fødtes der ham yderligere 5 Børn; men selv om et Par af Børnene døde, forstaar man dog, at det Aar for Aar maatte gaa økonomisk tilbage for den nu ikke længere helt unge Mand, og atter brød han op, denne Gang dog alene, medens Familien blev tilbage i **Hamborg**.

I 1782 eller 1783 træffer vi ham i **Wien**, hvor han havde faaet Plads i et Bankhus, **Karl & Friedrich Bargum**. Og her møder os en Overraskelse. Thi denne **Friedrich Bargum** er ingen anden end den fra dansk Handelshistorie bekendte **Københavnner**, **Henning Frederik Bargum** (f. 1733). Om **Bargum** oplyser **Brickas** biografisk Leksikon, at han var Veksellerer og Tømmerhandler, hvem Admiralitets-Kommissariatet i 1758 overdrog at

indkøbe Tømmer til Flaaden i Udlandet. 1760 blev han General-Tobaksdirektør i Danmark, og i 1765 fik han kgl. Oktroi for sit »guineiske Kompagni«, hvis Hovedformaal var at indkøbe Slaver paa Guinea-Kysten og paa dertil indrettede Skibe føre dem til dansk Vestindien for at ombytte dem med Raasukker, der skulde hjemføres og bearbejdes i et dertil oprettet Raffinaderi. Samme Aar afstod den danske Regering alle sine Fæstninger og Loger paa Guineakysten til Kompagniet, men paa Grund af forskellige Uheld nødtes dette i 1775 til at erklære sig insolvent. Allerede Aaret forud havde Bargum maattet forlade Danmark af Frygt for sine Kreditorer. Det er Bargum, der har ladet opføre det saakaldte »gule Palæ« i Amaliegade. Om hans senere Skæbne ved Bricka intet ud over, at han i 1782 var bosat i Wien.

Men i Wien havde han altsaa grundlagt en Bank — efter en Tradition indenfor den Bargumske Familie: »den første østrigske Statsbank«. Nu blev Diederichsen ansat i denne Bank, og da Slægten Bargum, der oprindeligt har hjemme i Tønder Amt, er vidt forgrenet i Holsten og staar Familien Diederichsen nær, kan man vel gaa ud fra, at det er fælles Kieler-Venner, der har skaffet Diederichsen Pladsen, ja, naar man tager den livlige Forbindelse mellem ham og Bargum i Betragtning, som vedligeholdtes ogsaa efter, at de begge igen havde forladt Wien, kan man maaske have Lov til at spørge sig selv, om der er nogen Forbindelse imellem, at det er s a m m e Aar — 1774 —, at den ene maa flygte fra København, og den anden forlade Kiel. Har der allerede i 1774 bestaaet en Forbindelse mellem dem, og har Diederichsen muligvis lidt økonomiske Tab ved det guineiske Kompagnis Sammenbrud?

I 1790 gik Bargums Bank fallit, men Diederichsen blev alligevel foreløbig boende i Wien, lige indtil Juni 1791. I denne Tid levede han af den Understøttelse, han fik af den ene af Brødrene v o n S c h ö n f e l d (senere Frey), hvis Bekendtskab han havde gjort i 1787. Han blev boende for at vente paa, at Frey skulde blive rejsefærdig, og i Juni 1791 begav begge sig saa ud paa den forud omtalte Rejse til Prag, Dresden, Berlin og Hamborg.

Fra Hamborg gik Rejsen for Diederichsens Vedkommende først til England og derfra til Paris, hvor han indtraf i Maj 1792, altsaa da Krigen mellem Frankrig og Østrig allerede var udbrudt. Til Paris ankom kort Tid efter ogsaa Brødrene Frey, der i Strassbourg var optraadt som vaskeægte Jakobinere. I Paris deltog de med Liv og Sjæl i Jakobinerklubbens Møder og optraadte ofte som Tilhørere i Nationalforsamlingen paa de for de Udvalgte reserverede Pladser. De førte stort Hus, og de saa mere end én af Jakobinernes Førere ved deres bugnende Bord. Men hvorfra deres pludselige Rigdom kom, ved vi ikke. Var de Spioner? Eller, som Lenotre vil

gøre det troligt, Agenter for den royalistiske Konspirator, den mystiske Baron de Batz³), der, efter eget Sigende, havde gjort Forsøg paa at befri Louis XVI paa Vejen til Skafottet og senere Marie-Antoinette ud af Temple-Fængslet? Eller var de ikke simpelthen Spekulanter, der i, ogsaa økonomisk, oprørte Tider fiskede i rørt Vand?

Hvad de saa end var, havde de Brug for politiske Forbindelser, og det fandt de i rigt Maal i Jakobinerklubben. Her traf de Chabot, denne tidligere Kapuciner, nuværende Medlem af Nationalforsamlingen, der i Oktober 1793 skulde ægte deres 16aarige Søster Leopoldine og flytte ind i deres Hus i Rue d'Anjou. Det er ham, de har at takke for, at de — og med dem Diederichsen — bliver indblandede i Danton-Processen. Thi Danton-Processen var oprindelig en Chabot-Proces, idet Chabot sammen med nogle andre Deputerede, der alle tilhørte Dantons nære politiske Omgivelser, var blevet uhjælpelig kompromitteret i den saakaldte »Affaire de la Compagnie des Indes«. De havde misbrudt deres parlamentariske Stilling til at skaffe sig økonomiske Fordele. For disse Intrigers Vedkommende henvises til Mathiez' »L'affaire de la Compagnie des Indes« og til Lenotres »Le Baron de Batz«.

* * *

Hele Sommeren 1792 havde Diederichsen staaet i livlig Korrespondance med en Mand, der aldrig underskriver sine Breve og altid optræder uendelig hemmelighedsfuldt. Snart opholder den anonyme Herre sig i én, snart i en anden By i Alsace, altid ivrigt optaget af at føre Processer. Da Brevskriveren i en enkelt Passus i et af Brevene røber sig som ingen mindre end Diederichsens gamle Chef fra Wien, Fallenten Fr. Bargum, Slavehandleren fra København, og da det af et andet af Brevene fremgaar, at Bargum har sendt Diederichsen Penge, er det antageligt, at Juristen Diederichsen har hjulpet sin gamle Chef med Processerne.

Det første af disse anonyme Breve er vistnok ikke skrevet af Bargum selv, men af en Mand ved Navn Schwartz, der maa have været Bargums højre Haand og nære Ven⁴) og som dør faa Uger efter. Da det er meget oplysende, aftrykkes det her:

Huningen (Haute-Alsace) ²¹/₃ 1792.

P. P.

Gestern habe ich Ihr Schreiben von dem 13ten dieses richtig erhalten. Ist es möglich dass Sie Ihren schon lange gefassten thörigten Vorsatz die Welt zu durchwandern wirklich ins Werk gesetzt haben? Ein jeder vernünftige Mensch hat eine Absicht warum er so und nicht anders handelt. Was kann die Ihrige seyn? Ich will sie nicht nennen.

Unsere Sache wird in wenigen Tagen zu unserem Vorteil entschieden seyn, und alsdann werden wir alle nach Paris kommen und Ihnen, wenn Sie noch dorten seyn sollten, die Adresse wo Sie uns daselbst finden können, von

hier vor unserer Abreise aufgeben. Mittlerweile bitte ich Sie recht sehr: sprechen Sie mit keinem weder von uns noch von unserer Sache, denn sie ist dermassen so eingeleitet, dass Sie, wie Sie nicht von allen umständlich unterrichtet sind, uns instellen zu nützen nur schaden würden. Also kein Wort von uns weder an dem Mair(?) noch sonst an wen es immer sey. Sie können sich wohl vorstellen, dass ich, da alles sequestriert, itzt keinen Heller besitze, ein guter Freund⁵⁾ hat mir 5 L. geliehen, die sende ich Ihnen hierbei inliegend. Die grösste Thorheit wäre es, wenn Sie hierher kommen wollten, denn so balde unsere Sache aus wird, so bleiben wir keinen Tag hier.

H. und Fr. B. lassen grüssen; ein Heuchler(?), sagt die letzte, sind und bleiben Sie ewig. Schreiben Sie mir umlaufend an meine simple Adresse à Huningen en haute Alsace. Ich danke für Ihre gute Gesinnung gegen mich. A dieu ich bin auf alle Fälle Ihr guter Freund. S.

Dernæst følger et Brev med vanskelig Haandskrift fra Bargum af 6. Juni 1792. Han skriver bl. a.

»..... Sie haben recht wohl gethan von unserer Sache mit keiner Seele zu reden; wir bitten es auch ferner so zu thun. Ihr Aufsatz im Französischen ist sehr guth, es ist aber besonders glücklich, dass Sie es nicht abgegeben haben — — Gerne möchten wir [mit] Ihnen in Paris reden und über vieles — — Inselben Hause, wo Sie logieren, können wir nicht seyn, denn wir müssten ein [anderes?] Quartier [haben?], wo eine Küche ist, und das werden wir schon in einer der Vorstädte finden — — — Wo Sie logieren ist zu theuer. Sagen Sie uns, ob Sie da oder an welchem Orte Sie zu finden seyn und legen Sie lieber Ihre Adresse bey dem Portier des dänischen Gesandten, alsdann werde ich es da durch einen dritten erfragen lassen, denn wir wollen dorten ganz unbekannt(?) — — — Es ist uns alle recht lieb wenn durch Ihren guten Vorsatz bey dem dänischen Gesandtschaftsprediger Sie eine für Ihnen(!) glückl. und zugleich nützliche Bekanntschaft gemacht und auch unterhalten. — — — Suchen Sie, wenn es möglich ist, dass Sie dorten ganz ruhig leben und durch Ihre vielen Bekanntschaften da Sie guth deutsch schreiben nur etwas verdienen können, und dann, wenn Sie etwas haben, so lassen Sie nicht nach Ihre(!) alte Gewohnheit in einem Tage alles aufgehen.⁶⁾ Meine Söhne leben Gottlob gesund und guth zu Lemberg, wo sie auch bleiben werden. Mein und der meinigen innigster Wunsch war immer durch ein Vergleich zurückzugehen, aber ist dieses ja möglich? Den zweyten Tag und gleich darauf habe ich noch(?) — — an der 14 Briefe um einen Vergleich der billig war und wobey keiner wenn man ihn vor 2 Jahr eingegangen wäre nichts verlohren hätte und mir und den meinigen ein sehr grosser Capital übrig geblieben wäre. Ach, Gott, dieses hat man nicht annehmen wollen. Meine Frau ist äusserst untröstbar, so schrecklich behandelt und unschuldiger Weise zu leiden. — Gott erhalte Ihnen.

Skønt disse Breve ikke angaar selve Emnet Diederichsen, gengives de dog her, da de viser den gamle københavnske Storkøbmand, der havde spillet en saa stor Rolle i sin Ungdom, flakkende rundt som en Fredløs. For Studiet af ham vil ogsaa de andre, her ikke aftrykte, Breve være af Interesse.⁷⁾ Emnet Diederichsen angaar det imidlertid, at han 29. August skriver:

»Es freut mich zu erfahren, dass Sie gesund und ohne Sorgen sind und dass Sie schon den grössten Theil Ihrer kleinen Schulden bezahlt haben.

Wenn Sie das Glück haben sollten durch H. Frey Translateur zu werden, so haben Sie wirklich ein feines Glück gemacht.»

Freyerne var nu kommet til Paris. I Slutningen af Maj havde Diederichsen modtaget et Brev af 20. Maj fra S. G. Frey, der ender med Ordene:

»— — — besonders in Strassburg, wo diese goldene Zeit Epoche noch viel weiter entfernt ist, als Sie es glauben, und ich es g l a u b t e. Ich habe daher auch meine Pläne völlig geändert und gehe nun wirklich mit Sack und Pack nach Paris und es wird mich freuen Sie dort zu sehen, wenn Sie sich von ohngefähr jetzt eben dort befinden sollten. Ich werde entweder in Palais Royal oder in der Fb. St.-Antoine logieren.

Ihr beständiger Freund

S. G. Frey.«

Med Junius Freys Ankomst til Paris var Diederichsens Pengebekymringer for hans eget personlige Vedkommende til Ende. I de sidste seks Maaneder inden sin Arrestation boede han i Freys Palæ og spiste ved hans Bord. Og, letsindig og ubekymret som altid, tog han glad for sig af Livets Goder og stiftede smaa Damebekendtskaber, uden at skænke Kone og Børn derhjemme i Hamborg altfor mange Tanker.

Men derhjemme i Hamborg saa det mørkt ud. I et hjerteskerende Brev af 14. Februar 1793 fortæller Hustruen først om sin egen Sygdom og Nød og om Sønnen Wilhelm, »der im Härbst ganz nackt zu Fuss aus Copenh. kahn.«. Tilsidst kan hun ikke holde følgende Nødskrig tilbage:

»Noch nie habe ich dir bei all mein Leiden und Kummer Vorwürfe gemacht; mein idtziger Kummer drickt mich aber ganz zu Boden; und ich muss dir die Frage vorlegen, wie willst du an jenem Tage vor dem Richtstuhl Gottes bestehen über die Verwahrlosung deiner Kinder?«

Og fra en Ven eller Tillidsmand i Hamborg, ved Navn G u n d e r m a n n, fik han 26. Juli 1793 et Brev, der giver et skræmmende Billede af Familiens Forfald:

»Wilhelm ist den 21. Februar nach Grönland abgegangen und wird erst im Mai wieder kommen. Er war nicht davon abzuhalten. Sophie hat mit Amico (?) am 11. Juny Hochzeit gehalten. Sie hat ihr Schicksal selber gewählt und muss zufrieden seyn, wie es ausfällt. Nettehen ist immer noch kränklich und lebt bey Madame Writte als Gouvernante von 5 Kindern. — — Der Mutter schreibt sie gar nicht. — — — Mina ist ein schlechtes Mädchen und hat ihre gute Stelle in Altona lieber mit einem Bordell vertauschen wollen.«

Imens levede Diederichsen uforknytt videre i Paris. »Undertiden havde han Lommerne fulde af Assignater; til andre Tider syntes han at være i Pengenød«, siger senere et Vidne, en Signora S a l v i

fra Venedig, hvis Bekendtskab Diederichsen havde gjort paa Gaden, en Dag, da Signoraen, der var fremmed i Paris, var gaaet ud for at finde Vej til Posthuset. Diederichsen hjalp hende til Rette, og dermed var Bekendtskabet gjort. Signor og Signora Salvi bor paa »Hotel de Dannemark«⁸⁾, og her præsenteredes D. ogsaa for Medborgerinden *Philibert*, som senere kunde bevidne, at »Danskere« havde pralet af, at han paa den Tid ofte gav 50 Francs ud paa sine Maaltider, naar han spiste paa Restaurant.

Signora Salvi kunde dog oplyse om, at Diederichsen ved forskellige Lejligheder udtrykkeligt har sagt, at de store Beløb, han undertiden havde paa sig, ikke tilhørte ham selv, men Brødrene Frey.

Chabot havde holdt Bryllup med *Leopoldine Frey*; det var i Oktober 1793, og Diederichsen havde fejret Dagen med en lille udsøgt Middag hos Traktør Rose i Hotel de la Grande-Batelière i Selskab med sine to Veninder, Medborgerinderne Salvi og Philibert, begge unge Damer i Tyverne. Det var netop i de Dage, at Chabot og hans Bande havde sat deres forbryderiske Intrigespil i Gang, havde forfalsket et Dekret og indhøstet Fordelene.

Men allerede i November mærkede Chabot, der nu boede i Hus sammen med Brødrene Frey og Diederichsen, Jorden brænde under sine Fødder. Udsat for Angreb baade i Jakobinerklubben og i Konventet, troede han sig fortabt. Ude af sig selv af Angst styrtede han op til Robespierre, hvem han forsøgte paa at indbilde, at man havde villet lokke ham ind i en kontrarevolutionær Sammensværgelse, som han nu vilde afsløre, og at han kun havde indladt sig i de kompromiterende Underhandlinger for at blive i Stand til at demaskere Republikens Fjender. Robespierre sendte ham til Sikkerhedsudvalget, der ikke lod sig føre bag Lyset, men lod Chabot arrestere.

Og Chabots Arrestation medførte, at ogsaa baade Brødrene Frey og Diederichsen, Chabots Svogre og disses Sekretær, blev arresterede. Allerede som Udlændinge var de jo udsat for Mistanke. Det er kun mærkværdigt, at Diederichsen var den første, Politiet havde Bud efter. Først fem, seks Dage senere afhentedes ogsaa de to Brødre Frey.

Det var 29. Brumaire (i November) 1793, at Diederichsen blev arresteret. Han underkastedes straks et Forhør af Dubarran, der ogsaa lagde Beslag paa alle de Papirer, Breve og Dokumenter, som fandtes i hans færdigpakkede Vadsæk — han stod jo ved sin Arrestation netop i Begreb med at rejse til Basel. Skønt Dubarran ikke kunde læse disse tyske Breve, stod det klart for ham, at

»Diederichsen a principalement vecu d'intrigues, d'autant plus suspectes par la qualité d'homme étranger; il a paru bien surprenant que privé des avantages de la fortune, réduit à se substanter à la faveur de secours qu'on

lui fournissait journellement, n'exerçant point d'état ni métier quelconque, il ne se soit trouvé pourvu de numéraire, d'assignats et de quelques Bijoux qui n'existèrent jamais dans les mains de l'indigence. On a eu autant de peine à concevoir comment il a pu fournir à des largesses que quelques femmes ont eu l'adresse d'en obtenir. Il paraît encore qu'il suivait le jeu de Lotéries et qu'il était en négociations ouvertes avec des prêteurs de fonds.

Derfor beslaglagdes alt, hvad han havde paa sig eller fandtes i hans Vadsæk, nemlig: 1° Et Beløb paa 96 L., nemlig 16 Dukater à 6 L. 2° 170 L. 15 Sols. i Assignater. 3° Et Guldhalsbaand med 5 Kæder. 4° 29 Breve til »Deiderichsen«. 5° 25 Breve til andre⁹) end nævnte Deiderichsen. 6° 8 Breve, skrevne paa fremmed Sprog, uden Adresse. 7° Et Bundt bestaaende af Pas, Bestallinger, Forskrivninger og Billetter. 8° En Pakke Breve fra Medborgerinderne Lalouet, Moder og Datter. 9° To Breve fra Medborgerinde Villars. 10° To Breve fra Medborgerinde Philibert, og to fra Medborgerinde Morency. 11° Tre Breve fra Medborger Latour. 12° To anonyme Billetter. 13° Forskellige Lotteri-Sedler. 14° En Guldring med en Brillant. 15° Tre Par Sølv-Kugler (boules d'argent garnies en cailloux). 16° Et Par smaa Marionetdukker (bamboches).

Da man fandt alt dette saare mistænkeligt, vedtog Sikkerheds-Udvalget, at alle Brevene skulde oversættes til Fransk, og at alle de Personer, som ovennævnte Breve angik, skulde stævnes til Forhør.

Da Sagen langt om længe naaede saa vidt, at Fouquier-Tinville kunde formulere sin Anklage, gik da denne for Diederichsens Vedkommende ud paa følgende.

»Que Deiderichsen, avocat de la cour de Dannemarck, ayant demeuré a Vienne et passé en France en mil sept cent quatre vingt douze, est l'agent des frères Frey et de leurs manoeuvres, que toute sa conduite ne présente qu'un instrument de complots et de trames. Prétendant n'exister que des secours de bienfaisance desdits Frey, on le voit cependant prêter à différens particuliers des sommes assez considérables; développer les dehors de l'opulence; faire des négociations importantes sur l'étranger avec des banquiers, et enfin vouloir sortir du territoire français avec les sommes qu'il prétend tenir des dits Frey, au moment où il voit la chaîne de tant de manoeuvres brisée et rompue.»

Imidlertid havde Sagen taget en meget farlig Vending for Chabot og hans Bande. I Virkeligheden drejede det sig kun om upolitiske Forbrydelser, Pengeafpresning, Svindel og Bedrag. Men Chabot havde selv givet Stikordet, da han til Robespierre gav sig til at tale om en Sammensværgelse mod Republikken, — en Sammensværgelse »la plus dangereuse qui ait été tramée contre la liberté«. Det var at give Robespierre et farligt Vaaben i Hænde mod Dantons Venner, ja, mod Danton selv.

Længe havde Robespierre pønset paa at komme Danton, denne sidste Hindring paa Vejen frem mod Diktaturet, til Livs. Nu havde

han Paaskudet. Dantons nærmeste politiske Tilhængere sad under Laas og Slaa, mistænkte for at have deltaget i en Sammensværgelse rettet mod Konventet til Genindførelse af Kongemagten, og nu gik Robespierre over til Angreb. I de sidste Dage af Marts 1794 arresteredes Danton og hans nærmeste Venner, deriblandt Camille Desmoulins.

Her skal Dantonprocessen, dette gribende Drama, ikke genfortælles. Dertil er det for kendt. Her skal blot erindres om, at de 16 anklagede var inddelt i to Grupper, om end Processen gjaldt dem alle. For den Gruppens Vedkommende, hvortil Danton, Desmoulins, Lacroix, Philippeaux, Hérault de Sechelles og General Westermann hørte, stilledes Spørgsmaalet til Juryen saaledes:

»Er de anklagede blevet overbeviste om at have deltaget i en Sammensværgelse, gaaende ud paa at genoprette Monarkiet og at nedbryde Nationalforsamlingen og Republikkens Regering?«

For den anden Gruppe, hvortil bl. a. Chabot, Brødrene Frey og Diederichsen hørte, lød Spørgsmaalet derimod:

»Er de anklagede blevet overbevist om at have deltaget i en Sammensværgelse gaaende ud paa at bringe Nationalforsamlingen i Vanry og Foragt og paa ved Bestikkelse at ville nedbryde Republikens Regering?«

Dagen inden Processen blev Diederichsen underkastet et ganske kort Forhør i Justitspaladset i Nærværelse af selve Fouquier-Tinville:

Spørgsmaal: Har De konspireret mod Republiken? — Svar: Nej! — Spørgsmaal: Har De en Forsvarer? — Svar: Nej! — Saa udnævntes La Fleurtrie til hans Forsvarer, og han førtes bort.

Men hverken han selv eller La Fleurtrie fik Lejlighed til at føre noget Forsvar for Domstolen. Hans to Nej'er til Fouquier-Tinville er de sidste Ord, vi hører fra hans Læber.

Processen fandt Sted de første Dage af April, og i tre Dage kæmpede Danton for sit Liv. Men han kæmpede forgæves, thi hverken Retspræsidenten eller den offentlige Anklager svævede i Uvidenhed om, at det gjaldt deres egne Hoveder, dersom Danton ikke blev fældet. Og dog, — saa mægtigt var det Indtryk, han gjorde paa alle sine Tilhørere, at en fældende Dom kun kunde aftvinges de tøvende og skælvende Nævninge ved alvorlige Trusler. Der var dem af Nævningene, der græd. Men Dommen blev fældende, og paa tre rødmalede Kærrer førtes samme Dag (d. 6. April) de femten dødsdømte fra Conciergeriet, gennem Rue St. Honoré til Skafottet paa Concorde-Pladsen, medens Folket i det herlige Foraarsvejr strømmede til for at overvære dette Skuespil og for at se to af Revolutionens mest fejrede Helte, Danton og Desmoulins, blive ført til Døden.

Vi ved, hvor de alle femten blev begravede. Deres Lig blev kastet i en Fællesgrav ved Parc Monceaux Mur.

* * *

For Diederichsens Vedkommende var det utvivlsomt et rent Justitsmord, der blev begaaet.

I selve Sagens Akter er der intet, der tyder paa, at han har været Spion; det er muligt, at han var det, men det findes ikke i Akterne, og det var ikke for Spioneri, han stod anklaget. I Fouquier-Tinville's Rapport er der ikke Fugls Føde som Grundlag for en Dødsdom. Der er næsten noget pudsigt ved at læse Fouquier-Tinville's harmfulde Insinuation om, at Diederichsen havde villet flygte ud af Landet »med de Summer, som han paastaar at have modtaget af ovennævnte Brødre Frey, — noget pudsigt, naar man nemlig i den Fortegnelse, som ved D.s Arrestation blev optaget over hans Ejendele, læser, at alt, hvad den stakkels Mand havde paa sig, var 96 Livres i Dukater (16 Dukater à 6 Livres) foruden 170 Livres og 15 Sols i Assignater. Han havde faaet 400 Livres af Junius Frey og 50 Francs af Broderen, men en Del af disse Penge er vel gaaet med til Rejseforberedelser og til at betale Diederichsens Plads i Diligensen til Basel. Han havde siddet 4½ Maaned i Fængsel. I den Tid erholdt han ligesom andre Fanger daglig 36 Sous til Fortæring. Efter hans Henrettelse afleverede Portneren i Conciergeriet Resten af hans Formue, ialt 87 Livres og 10 Sols til Fængselskontoret. Foruden Assignaterne og Statens daglige 36 Sous havde Diederichsen altsaa ikke brugt fuldt 10 Livres i den lange Tid, han sad i Fængsel.

Man ved ikke, eller endnu ikke, hvad der er blevet af hans ulykkelige Kone og Børn. Blandt Efterkommerne af Diederichsens Brødre er der ikke opbevaret nogen Tradition, hverken om hans egen eller Hustruens Skæbne, efter at de var udvandret til Hamborg, og det skønt der netop i den Familie har været drevet ivrige Slægtsforskninger.

Efterretningen om, at Diederichsen stod anklaget for Revolutionstribunalet som Dantons »Medskyldige«, var dog naaet til Hamborg. I No. 59 af »Staats- und Gelehrten Zeitung des hamburgischen unpartheyischen Correspondenten« for 1794 findes et Brev¹⁰⁾ fra Paris, hvori Dantonprocessen omtales. Blandt Dantons medskyldige nævnes en dansk Advokat Diederichsen. Og Korrespondenten i Paris fortæller, at Diederichsen efter sin Fængsling havde bedt Præsten ved det danske Gesandtskab først om en »Gebetbuch« og derefter om Penge, idet han paastod, at han ikke kunde komme ud af det med de 36 Sous, som Staten daglig gav ham i Tærepeng. Præsten sendte ham den danske Salmebog, men erklærede samtidigt: »Mangen retskaffen Borger har ikke 36 Sous om Dagen til Mad og Drikke og lever alligevel.« Ham kunde Præsten ikke give nogen

Almisse, da han jo havde soldet de Penge op i Paris, som han havde tilsneget sig af Fattiggassen under Paaskud af at ville rejse hjem.

For egen Regning tillægger saa Korrespondenten: »Seitdem braucht Diederichsen keinen geistlichen Trost mehr...«.

Og disse faa Linier er maaske det eneste, som den ulykkelige Enke har erfaret om sin Mands Endeligt.

Noter.¶

1) Brødrene Frey var døbte Jøder fra Brünn i Mähren. De blev adlede i Østrig. Men efter en Bankerot i Wien drog de til Frankrig, hvor de i Strassbourg til Ære for den nye Frihed tog Navnet Frey og optraadte som ivrige Jakobinere.

2) Over Familien Diederichsen vil der blive offentliggjort en Stamtavle, forfattet af Fru L. Diederichsen i Hamborg, i 1ste Slesvig-holstenske Bind af »Deutsches Geschlechterbuch«.

3) Se G. Lenotre, *Le Baron de Batz 1792—1795*. Lenotres Hypotese, som han delvis støtter netop paa Dantonprocessens Forhistorie, gaar ud paa, at Baron de Batz efter Kongens Henrettelse og efter det mislykkede Forsøg paa at befri Dronningen, havde fattet den Plan at komme Republikens Mænd, Kongemorderne, til Livs ved at korrumpere dem. Havde man først bestukket og korrumpet dem, vilde det være en let Sag at afsløre og fælde dem, den ene efter den anden, for at bane Vej for Kongedømmet.

4) I et Brev af 15/11 1792 skriver Bargum: »dass Schwartz, unser bester Freund, morgen vor 8 Tage gestorben ist.« Brevene er hidtil sandsynligvis gaaet til Schwartz, thi dette Brev slutter med Ordene: »also adressieren Sie Ihren Brief an H. F. v. Bargum à Altkirch en Haute Alsace, poste restante, so bekomme ich ihn richtig«. Det er disse Linier, der røber, hvem den anonyme Brevskriver er.

5) Sandsynligvis Bargum.

6) Disse Ord i Munden paa Diederichsens gamle Chef giver et udmærket Indtryk af det Ry for Letsindighed, som Diederichsen maa have nydt.

7) Her skal blot nævnes, at han i sit sidste Brev af 15. Oktober 1792 aviserer sin Ankomst til Paris i Løbet af 5 à 6 Dage. En Familietradition indenfor Slægten Bargum vil vide, at han endte sine Dage som Købmand i Nantes.

8) Paa »Hotel de Dannemark« havde Diederichsen mødt en Mand ved Navn *Brissac* (Mathiez kalder ham Hertug de *Cossé-Brissac*, ancien commandant de la garde du roi) uden dog at have stiftet Bekendtskab med ham. Da *Brissac* blev arresteret, havde Diederichsen dog vist Interesse for at faa ham befriet, — »par sentiment d'humanité«.

Navnet »Hotel de Dannemark«, saaledes som det nævnes i Forhørene, har Mathiez mærkværdigvis misforstaaet og gengiver det ved »L'ambassade de Danemark«, saa at han i sin Bog »L'affaire de la Compagnie des Indes« kan fortælle, at Diederichsen har gjort Hertugens Bekendtskab hos den danske Minister! Dette er naturligvis en Fejltagelse.

9) Aabenbart var det i Fremmedkolonien rygtedes, at D. skulde rejse fra Paris, og at der derved var Lejlighed til at faa Breve ud af Byen, thi mange Udlændinge har benyttet Lejligheden og givet D. Breve med til Hjemmet. Disse Breve ligger altsaa nu i Archives Nationales, — »Briefe, die ihn nicht erreichten«.

10) Venligst meddelt af Statsarkivar, Dr. Nirnheim i Hamborg.